ցան վիճակի մէջ ոչ ուրեք կ'տեսնուին ոչ մէկ ազգային հաստատուն սովորութիւն և նախնական յատկութիւն, որոնք օտար ազդեցութեան զոհ եղած են. մնացած է միայն այս լեզուն, որն որ միայն պիտի կարողանայ մեր ազգի տարբեր սովորութիւններով, տարբեր կարծիքներով, այլատարազ էքաւոր բարբառներով ցրուեալ անդամները ժողովել, ազգասիրութեան՝ բարեպաշտութեան և սեպհական միակ յատկութեան կապով միացնել, և կազմել մի մարմին և մի հոգի յամենեսին բնակել։ Մեր ազգային նաւու այս բազմավտանգ բարոյական ալէկոծութեան միջոցին փոխանակ այս ազատարար և մատնանիշ կողմնացոյցը զգուշութեամբ պահպանելու, մեր ձեռք չ'խորտակենք, որով յետոյ նաւահանգստի անքոյթ խաղաղութենէն չ'զրկուինք։ Մեր բարեխնամ մեծավաստակ նախնիքներէն մեզ յանձնուած այս ոսկեղէն քանքարը՝ փոխանակ կարօտ Հայկազանց մէջ տառատութեամբ շահեցնելու, հեղգամիտ ծուլութեան և անգործութեան հողոյ մէջ չ'թաղուցանենք իբրև սերունդ ապաշնորհ և անպիտան։ Այս կենդանարար լեզուի անսայթաք առաջնորդութեամբ միայն պիտի կարողանանք կարդալ և հասկանալ Աստուածաշունչ սուրբ գրոց հոգեպարար ընթերցուածները, մեր նախնեաց հոգեշունչ գրուածները, սրտաշարժ ճառեր, սիրալի քարոզները, երկնահրաւէր աղօթքներ, ոսկեբար երգեր և շարականները։ Սորանով իբրև աներկեան տեսութեամբ պիտի զննենք մեր անցեալ կենաց նկարագիրը և մեր իմաստուն և սրբազան նախահարց մեր ազգի և եկեղեցւոյ համար ընտրած բարեբաւութեան ճանապարհները. անարատ մտօք զգանք. ինչ որ նոքա զգացին, քարոզե՛նք՝ ինչ որ նոքա քարոզեցին, ընթանա՛նք՝ ուր որ նոքա ընթացան, որ է միակ փրկութեան շաւիղ։

Այս է իմ համոզումն գրաբառ լեզուի անշուշտ պիտանաւորութեան մասին, թո՛ղ ուրիշներ՝ ընդ որս և Պ. Գրիգոր Արծրունին՝ այլօրինակ դատեն։ Միայն կ'խնդրեմ . . Խմբագրութենէդ Արարատայ՝ այս գրութեան տեղի շնորհել պատուական ամսագրոյդ մէջ։

Մ՝աղաւ Պլ՝ուզեան։

է 15ն Նոյեմբերի 1870 ամի
է Շուշի

(Շարունակութիւն։)

Գիտցողին ճանճու փեթակն սաղ (է, չ'գիտցողին դափ ու զուռնէն նուազ է։

Գործդ պէնդ բռնէր, վատ եկաւ թուք երեսիս։

Գործ կայ Աստուծոյ խաթրու է, գործ կայ մարդի խաթրու։

Գործն այն է՝ որ աստուած յաջողէ։

Գտաւ չ'կերաւ։

Գրուածը չի՛ ջնջվում։

Դրացին դրացուն է նայում, անձը կրակում՝ քը-ցում։

Դանակ զարնես՝ արիւն դուրս չի՛ գալ։

Դավայ՝ (ուղտ), նաղն բարձր ոտից փայտից շինած։

Դառնութիւնը դառնութիւնն կտրում՝, տաք ջուրը էլ փորացաւը։

Դէ՛ (օն) արի՛ էս մեռելը էս ջրէն հանէ։

Դժոխքիցը կրակ առնեմ՝ ոռտեղ վառեմ։

Դուն Զաքարին հաց մի՛ տանիր, թող Զաքարը քաղցածութիւնիցը մեռնի։

Դմբի դմբի գուռը բաց, քարղանը՝ ապուր երկու հաց, թէ չէ կուգամ գլխէ բաց։

Դրացու հաւը՝ դրացուն ղազ (սագ)՝ կերևի։

Դու քեզ մի՛ գովիր, թող այլքը գովեն։

Դրացուդ ղրբաթը (բամբասանք) մի՛ անել, իամ գուռն է կամ երթիքը։

Եարանը (վէրք) եարայ կբանայ։

Ես աղայ գուն աղայ (տէր, իշխան), մեր աղջն ո՞վ աղայ։

Ես իմ զուռնէն չը՛չալեմ՝ թէ քո էշը կխրտնի։

Ես անօթի չեմ մնալ. արդ քո բոյսդ ասա՛։

Եկածի շատին չե՛ն նայում։

Եկեղեցին չաւարտած՝ կոյրերը գուռը բռնեցին։

Երեսը՝ երեսիցն է ամաչում։

Երկու բերանը միացած՝ միրը ոչինչ է։

Երկչոտ մարդը աշխատանք չի անում։

Երես տուինք Աղուն՝ ապականեց խալուն (գորգ)։

Երկու ջուրը մի հացի տեղ է։

Եօթն պաճանաղ (քենայր) ճանապարհ գնալիս՝ ասել են մարդ չկայ՝ որ հետը խօսենք։

Երես տուինք, աստուռ էլ կուզես։

Զամի (արդէն) աչքս կպաղէր քեզ համար։

Զուր անէծքը տիրոջն է։

Զրկանքով հարստացողի վերջը փճութիւնն է։

Զօրը (ժժուարը) դանիցը ներս մանելիս՝ դատաստանը երթիքիցը դուրս կելլէ։

Էդ միրն է, դեռ ո՞ւր է իրը։

Էդտեղ ձեռքըմ՝։

Էն սատանաներից չի՛ որ մի խաչակնքելով հալածուի։

Էշն էլ ապրանքից ես սեպում՝։

Էշը գայլին տեսնելիս՝ իւր քեռին կարծելով՝ զըռալով դէմն է վազում՝։

Էշը եօթն տեսակ լաղ գիտէ. բայց ջրի մօտ երթալիս՝ բոլորն մոռանում։

Էս քեզ խրատ՝ որ էլ չքնես ճամբի վրէն։

Է՞, տունը մերը, խօսքը մերը։
Ամի՞ կկրանք։
Ընկերով՛ն արտը ճնճղուկներն են կերել։
Թանգից էժանը չի՛ լինիլ։
Թարդու (դերձակ) կարածը վատ է, երեսը պարզացնում է իմիին (ջեռուցեալ երկաթ ողորկիչ զգեստուց)։
Թէ սաղ (կենդանի) մնացի՞։
Թէ խիեմ՝ կմեռնի, չխիեմ՝ հացը ձեռքիցս է խլում։
Թիա (ահա) ցինը (խաղ) ոտացս տակը։
Թռչունը ձեռքից թռաւ։
Թուղթը շուռ տուր՝ ապասին կուլ տուր։
Ժամանակ էն ժամանակն էր, որ խորոզը (ագաղաղ) փահլիան (մերկամարտ, կորովի) էր։
Ժամանակը քեզ չես կարող յարմարցնել, դուն ժամանակին յարմարվիր։
Ժամանակս կոլը վերցնես՝ եզ ման կգան։
Ժամ շինեցիր՝ որ մի կեմ չարժեց։
Ժողովուած խելքը խելք չի լինիլ, խելքը գլխիգը պէտք է։

(Մ՚՝-ցէ-ն է յէ-ո-ֆ-ց։)

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ ԲԻԻԶԱՆԴԵԱՆ

—

—Կը լսենք որ Գնալը— կղզին մօտերս գիշերօթիկ ուսումնարան մը պիտի բացուի, ուր Թուշակաւոր աշակերտներէ զատ ամէն տարի տասն աղատ աշակերտ ալ ձրիապէս պիտի ընդունուի։

Օրագիր Ը. 546. դեկ. 9։

—Օրագրէ մի և նոյն թուոյ մէջէն ի Տրապիզոնէ հաղորդուած մի նամակի հետևեալ պարբերութիւնքը կը քաղենք։

"Այս օրեր Հակահասուններնք Ռօմանոս Փալլօվիչ Աղա Նատիրովներց լուսաւորչական ազգասէր և բարեպար անձէն բաւական գումար մը*) ընդունեցան ի պէտս Ազգային մանկուց իրենց Արևելեան վարժարանին, ուր վերոյիշեալ Ազգասէր Աղան իր հոն այցելութեանը ժամանակը խոստացած էր կլսեն։ Մեծաւ խնդութեամբ ընդունեցան զայս հանդերձ Փոթիի Ազգասէր Հայոց ըրած նպաստիքը, որոնց ամենուն առանձին առանձին ուղղեցին իրենց շնորհակալեաց նամակները։

Եռ այժմ զոհ են և ուրախ Հակահասուններնք իրենց ներկայ վիճակին վրայօր, իսկ Հասուններնք միշտ ահու դողի մէջ չի գիտնալով իրենց վերջինը։ և խիստ անհանգիստ վիճակի մէջ, պահարակուելով խեղճերը քաղաքիս մէջ բոլոր օտար պղազգացմէ, իրենց բռնած թիւր ճամբուն համար, ազգութիւններն, արիւններն, ցեղերին ուրանալով մէկ Հասունի մը, մէկ ակնածութեան մը, անձանց շահու և փառաց պատոյ համար։ Կը վերջացնեմ գրութիւնս ազիտաց լոյս և ըմբռնումն խնդրելով և որպէս զի ճանչնան մնալորեալք իրենց անելանելի ճամբան։"

(*) Սոյն ազգասէր անձի մի բանի տարիներէ ի վեր Տրապիզոնի Հայոց Ուսումնարանին ընծայած գումարին կլսեն է։ Ծ. Խ՚Բ. Աբ-ը-ա-ց։

ՀԱԿԱՀԱՍՈՒՆԵԱՆՔ.

Վերջապէս Հակահասունեան ազգայնոցս թաղանձաղին բազում խնդրանաց համաձայն՝ Գեր. Հասունեանին Կ. Պոլսոյ քաղաքական Պատրիարքութենէ զրկուած լինելը՝ Մեհրան օրագրոյ 33ն դեկտ. 591 թուոյն մէջ հրատարակուած Օսմանեան Կառավարութեան պաշտօնական ծանուցումով ստուգուեցաւ. հետևաբար Հասունեանի վերայ միայն Հոգևոր Պատրիարքութիւնը թողով, ըստ հրամանի Բ. Դրան՝ երկու կուսակցութեանց միանալով պէտք է քաղաքական Պատրիարք ընտրեն։

Այժմ կը մնայ Ազգային—Եկեղեցական իրաւանց մեծ խնդիր, զոր և կը յուսամք՝ զի Հակահասունեան եղբարք պիտի յաջողին պահպանել՝ ոտնակոխելով օտարին ձիգերը՝ և մեր Ազգութեան նախատինք եղող հրամանները՝—այս է Լ-ոյ-ն-ա-լ։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ՅՕՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ՍԻՆՕԴԻ։

Նոյ. 16։—Երբեմն Ընդամ Սինօդի և Աւագ Լուսարար Լեզմիածնի Գեր. Յովհաննէս Ա. Եպիսկոպոսն Ազանեանց կարգեցաւ Փոխանորդ Հօտին Տաթևու և միանգամայն Վանահայր նոյն Վանաց՝ ի տեղի Յովհաննէս Վարդապետի Պալամեանց, որ առաքեցաւ ի Միաբանակցութիւն Երնջակայ Վանուց։

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԷՋՄԻԱԾՆԻ Ի ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏ.